

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Libanonská republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

---

a) Základná charakteristika hospodárstva

Libanonská ekonomika donedávna odolávala dopadom konfliktu, ktorý v susednej Sýrii trvá od roku 2011. Jeho negatívne vplyvy najmä v oblasti sociálneho zabezpečenia, priamych zahraničných i domácich investícií, v zahraničnom obchode, ale i v sektoroch služieb, cestovného ruchu, financií a bankovníctva sa v rokoch 2019-2022 už prejavujú naplno. Spolu s protivládnyimi protestmi, ktoré začali v októbri 2019 prispeli k akcelerácii najhlbšieho finančno-ekonomickému prepadu v povojnovej histórii Libanonu. **Krajina rýchlo prišla o povesť bezpečnej destinácie pre zahraničné finančné vklady a investície.** Príliv devíz sa prakticky zastavil, a pre ich nedostatok banky obmedzili výbery v konvertibilných menách. Neriešenie vzniknutej situácie, dekády trvajúce plytvanie, tolerovanie korupcie, absencia reforiem vyústili do neschopnosti splácať štátny dlh. **Krajina začiatkom marca 2020 deklarovala zahraničným veriteľom svoju insolventnosť.** Následne 1. 5. 2020 sa Libanon/LB/, prvý krát v histórii obrátil na Medzinárodný menový fond so žiadosťou o finančnú pomoc, o ktorej sa viedli neúspešné rokovania.

Súčasný stav zásadne mení doterajšiu reputáciu Libanonu v očiach zahraničných podnikateľov. Viac ako tri dekády sa hromadiace chyby v spravovaní krajiny negatívne ovplyvnili konkurencieschopnosť libanonského hospodárstva i tunajšie podnikateľské prostredie, ktoré napriek svojej adaptačnej schopnosti len s ťažkosťami čelí nahromadeným problémom i novým výzvam, vrátane pandémie COVID-19. Sektory obchodu a služieb zažívajú bezprecedentnú krízu. Pre aktuálne problémy došlo k obmedzeniu pozitív súvisiacich s transfermi financií od silnej komunity libanonských krajanov vo svete (*ich počet sa odhaduje na 12 až 14 miliónov*).

Libanon zažíva najväčšiu ekonomickú krízu vo svojej histórii, ktorá sa prejavuje prepadom životnej úrovne obyvateľstva, rýchlym rastom inflácie, nedostatkom pohonných hmôt a nedostatkom elektrickej energie. Roky politických bojov, sledovania vlastných záujmov, slabých štátnych inštitúcií a nerealizovania potrebných reforiem dohnali najmä stav miestnej meny a energetický sektor na pokraj kolapsu. Práve v sektore energetiky sa aktuálna kríza prejavuje najvypuklejšie s priamym dopadom na život obyvateľstva.

Kreovať, resp. znovu oživiť spoluprácu libanonských a slovenských podnikateľských subjektov nebude za daných okolností jednoduché. Podmienkou je nadviazanie kvalitných a na vzájomnej dôvere založených kontaktov. Tie by popri oživení obchodno-ekonomickej spolupráce s Libanomom a jeho podnikateľskou komunitou, mohli perspektívne podporiť aj prienik do ďalších teritórií región, do ktorých býval Libanon vstupnou bránou.

Napriek zmieneným problémom Libanon nie je chudobná krajina, ktorá by mala byť trvale odkázaná na externú pomoc. Má obrovský nevyužitý potenciál pre vzájomne prospešnú obchodno-ekonomickú, ale aj investičnú spoluprácu. Tento odkaz, spolu s výzvou na aktívnejší prístup tak zo slovenskej, ako aj z libanonskej strany, tlmočila predstaviteľom LB podnikateľskej komunity štátna tajomníčka MZVEZ SR I. Brocková, ktorá uskutočnila návštevu Libanonu v máji 2021.

Makroekonomické ukazovatele:

V rokoch 2020-2022 libanonská ekonomika čelila 'recesii', do ktorej sa prepadla v r. 2019 v dôsledku vonkajších (konflikt v Sýrii, pandémia COVID-19), ako aj domácich faktorov. Vláda premiéra S. Haririho sformovaná 8 mesiacov po parlamentných voľbách (*uskutočnili sa 6. 5. 20018*), nedokázala zaviesť nutné reformy, ktorými medzinárodní donori na konferencii CEDRE (Paríž, 6. 4. 2018) podmienili poskytnutie pôžičiek a grantov v sume presahujúcej 11 mld. USD. Spomalenie libanonskej ekonomiky v r. 2019 (-6,7%) spolu s rastom inflácie (+7%) spôsobilo, že vláda zaviedla kapitálové reštrikcie v snahe spomaliť výbery z dolárových účtov v miestnych bankách.

Neúspešný pokus vyššími clami a novými poplatkami (*napr. dodatočná daň na WhatsApp*) vylepšiť na úkor občanov finančnú bilanciu štátu, viedol v októbri 2019 k vlne občianskych protestov, ktoré prerástli do povstania proti vládnucej elite obviňovanej z neschopnosti, rozkrádania a korupcie. Premiér S. Hariri rezignoval 29.10.2019. Nový tzv. správcofský kabinet" vedený H. Diabom bol vymenovaný 21.1.2020. Napriek zredukovaniu výdavkovej časti rozpočtu o 700 miliónov US dolárov a schválení Finančného záchranného plánu, od 7. marca 2020 už Libanon nie je historicky prvý krát schopný splácať svoje záväzky, čo znamená faktický bankrot krajiny. Rokovania o pôžičke od MMF skončili neúspechom pre odpor libanonských predstaviteľov voči väčšej transparentnosti a neochote prikrčiť k implementácii reforiem. Voľby, ktoré sa uskutočnili 15. mája 2022 vyhrali s miernym náskokom strany a nezávislí kandidáti stojaci proti súčasnej koalícii vedenej Hizballáhom. Postaviť novú vládu bude veľmi ťažké. Posledný pokus v atmosfére rýchlo prepádajúcej sa ekonomiky trval 13 mesiacov. Krajina však bytostne potrebuje mať efektívnu vládu a parlament, aby mohla schváliť reformné zákony, ktoré uvoľnia medzinárodné finančné zdroje (WB, IMF a donori) do krachujúceho hospodárstva.

Libanon prežíva od jesene 2019 jednu z najhorších svetových ekonomických a finančných kríz, ktorej jediným riešením je prijatie bolestivých štrukturálnych ekonomických reforiem. Ničivá explózia v bejrútskom prístave v auguste 2020 a pandémia COVID-19 len umocnili ekonomický úpadok krajiny. Nominálny HDP sa prepadol z takmer 52 miliárd USD v roku 2019 na odhadovaných 22 miliárd USD v roku 2021. miestna mena stratila viac takmer 90 percent svojej hodnoty na sekundárnych devízových trhoch a inflácia sa od decembra 2019 do decembra 2020 zvýšila o 145 percent, v roku 2021 dosiahla hyperinflačnú úroveň nad 200%. Ekonomická aktivita prudko poklesla. Náhle zastavenie prílevu kapitálu zo zahraničia (arabské krajiny – investície, diaspora) v spojení s pokračujúcim veľkým deficitom bežného účtu znamenalo trvalé vyčerpanie devízových rezerv v centrálnej banke. Libanonský finančný sektor je insolventný a nie je schopný splniť svoje dolárové záväzky; v dôsledku toho banky zaviedli neformálne kapitálové kontroly, ktoré Libanoncom zakazujú prevádzať peniaze do zámoria alebo vyberať doláre z ich bankových účtov, hoci 80 percent účtov v libanonských bankách je denominovaných v amerických dolároch.

Libanon bol v posledných rokoch svedkom dramatického kolapsu základných služieb, spôsobeným vyčerpaním devízových rezerv centrálnej banky, ktorá dlhé roky subvencovala nákupy mnohých komodít (múka, mlieko.....), lieky, pohonné hmoty a energie. V dôsledku vyčerpania devízových rezerv centrálnej banky boli štátne subvencie úplne odstránené, čo viedlo k nedostatku základných potravín, liekov a pohonných hmôt na trhu. Dodávky elektrickej energie od štátnej elektrárne EdL sa

znížili na 2 hodiny denne. Reálny HDP klesol v roku 2021 o ďalších 10 % a v r. 2022 o 5,4 %, potom, čo v roku 2020 klesol o 21,4 %. Zriedkavý zdroj rastu predstavuje sektor cestovného ruchu, kde príchod turistov vzrástol o 101,2 % za prvých 7 mesiacov 2021 v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Verejné financie sa paradoxne v roku 2021 zlepšili, pretože výdavky klesali rýchlejšie ako príjmy. Príjmy v roku poklesli na úroveň 6,3 % HDP (v porovnaní s 13,1 % HDP v roku 2020). Výdavky v roku 2021 poklesli na úroveň 7,3 % HDP. Výkon ekonomiky v roku 2022 však naďalej klesal. V roku 2023 je predpoklad rastu HDP o 2,1 %. Nominálny HDP sa prepadol takmer z 52 miliárd USD v roku 2019 na cca 18 miliárd USD v roku 2022. Politická stagnácia, diplomatické napätie a ekonomické problémy priživované ekonomickým dopadom ukrajinského konfliktu, ešte prehĺbili finančnú, fiškálnu, dlhovú a menovú krízu. Nedostatkové a nespoľahlivé dodávky energie zostávajú hlavným omrzením hospodárske činnosti. Krehké vzťahy s investičnými a obchodnými partnermi v Perzskom zálive naďalej omedzovali exportéri, stavebný sektor, poľnohospodárstvo a priemyselné odvetvia. V júli 2022 Svetová banka zmenila klasifikáciu Libanonu na zemi s nižšími strednými príjmami (z predchádzajúcej kategórie vyšších stredných príjmov, v ktorých sa Libanon nachádzal posledných 25 rokov). V októbri 2022 bola dosiahnutá historická dohoda medzi Libanomom a Izraelom o vymedzení námorných hraníc. Dohoda umožní Libanonu zahájiť prieskum svojich pobrežných zásob plynu. Aj keď sa predpokladá, že zásoby budú dostatočné i pre komerčné využitie, bude trvať niekoľko rokov, než sa zásoby plynu stanú pre Libanon zdrojmi príjmov.

Verejný dlh dosiahol na konci roku 2022 hodnoty cca 45 mld. USD. V porovnaní s rokom 2021, bol v roku 2022 zaznamenaný nárast príjmu devízových prostriedkov najmä od libanonskej diaspóry v zahraničí a tiež s nepatrným rozvojom turistického ruchu. Výše remitencií v roku 2022 stúpila o 7 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom a dosiahla hodnoty 6,84 mld. USD. Vzhľadom k nízkemu výkonu libanonskej ekonomiky predstavujú remitencií stabilnú príjmovú položku. Devízové rezervy Centrálnej banky Libanonu, ktoré v roku 2020 zaznamenali prudký pokles, v novembri 2022 dosahovali cca 16 mld. USD, čo predstavuje hodnotu povinných rezerv komerčných bánk. Libanonská libra naďalej oslabuje voči USD, momentálne sa na trhu obchoduje okolo 94.000 LBP za 1 USD, pričom oficiálne je od 1.2. 2023 naďalej fixne viazaná na USD (1 USD = 15 000 LBP).

Reálny HDP sa v roku 2022 zníži o ďalších 6,7 percenta vzhľadom na pokračujúcu politickú paralýzu a normalizáciu potrebných reforiem zo strany MMF. Nominálny HDP sa prepadol z takmer 52 miliárd USD v roku 2019 na odhadovaných 18 miliárd USD v roku 2022. Inflácia sa ďalej pohybuje v trojciferných číslach, dosiahla v priemere 180 % na konci roku 2022 a v roku 2023 sa predpokladá vo výške okolo 150 %. Inflačný tlak bol umocnený rastom svetových cien potravín a energií v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine. Chybou libanonskej ekonomiky je jej silná závislosť na dovoze (cca 80 % tovaru sa dováža) a minimálna domáca produkcia (zastaralá infraštruktúra a chýbajúca výrobná investícia). V súvislosti so spomalením ekonomického rastu, poklesom exportu, nedostatkom produkcie a s poklesom významných finančných transferov libanonskej diaspóry sa už tak jeden z najväčších štátnych dlhov na svete ešte zvýšil.

Chudoba prudko stúpa, takmer 70 % obyvateľov žije pod hranicou chudoby. Kolaps libanonskej ekonomiky sa naplno prejavil v marci 2020 (ešte pred vypuknutím pandémie) neschopnosťou splatiť štátne dlhopisy vo výške cca 4,7 mld. USD, a následne bol umocnený po devastujúcom výbuchu dusičnanu amónneho v

bejrútskom prístave v auguste 2020. Štátom obmedzené výbery a vnútroštátne aj zahraničné transfery mali za následok ďalší pokles kúpnej sily, rast nezamestnanosti, nekontrolované zvyšovanie maloobchodných cien tovarov a služieb a pre dovozcov znemožnenie financovať importované nákupy.

V LB pretrváva výrazný nedostatok dolárovej likvidity, ktorý prispel k hlbokému pádu kurzu miestnej LB libry voči US doláru. Na čiernom trhu prekročil v roku 2021 psychologickú hranicu 15 000 LBL/1 USD, hoci stále platí oficiálny kurz LB národnej banky 1 507,5 LBL/USD. To zákonite vedie k akcelerácii rastu cien a znehodnocovaniu príjmov obyvateľov vyplácaných v miestnej mene.

Výhľad: Libanonská vláda schválila štátny rozpočet na rok 2022 26. septembra. Rozpočet predpokladá deficit vo výške 27 % výdavkov. Prijatý rozpočet nerieši príčiny krízy a neodráža potrebné štrukturálne reformy. Od februára 2023 bol zavedený nový oficiálny výmenný kurz vo výške 15.000 LBP/USD. Na trhu sa 1 USD obchoduje v máji 2023 za cca 94.000 LBP. Rozpočet na rok 2023 ešte nebol schválený. Reálny HDP sa v roku 2022 znížil o ďalších 6,7 % vzhľadom na pokračujúcu politickú paralýzu. Nominálny HDP sa prepadol na hodnotu 18 mld. USD (v porovnaní s r.2019, kedy dosahoval hodnotu 52 mld. USD). Inflácia sa naďalej pohybuje v trojciferných číslach okolo 170 %. Verejný dlh dosahuje približne 45 mld. USD, čo je približne 195 % HDP. Najväčšie výdavky v druhom polroku 2022 vynaložil štát na obsluhu verejného dlhu, na platy vo verejnej sfére a na nákup voľne zameniteľných finančných prostriedkov, ktoré slúžili na subvencované nákupy základných komodít (v roku 2022 už len pšenica a lieky proti rakovine). V porovnaní s rokom 2020, bol v roku 2021 a 2022 zaznamenaný nárast príjmu devízových prostriedkov najmä od libanonskej diaspóry zo zahraničia a tiež s nepatrným rozvojom turistického ruchu (nejedná sa však o rýdzu turistiku v našom slova zmysle, ale z prevažnej väčšiny o pohyb Libanončanov v zahraničí). Výška remitencií v roku 2022 stúpla o 7% v porovnaní s predchádzajúcim rokom a dosiahla hodnotu 6,84 mld. USD. Vzhľadom na nízky výkon libanonskej ekonomiky predstavujú remittance stabilnú príjmovú položku. Od roku 2023 vyššie náklady na obsluhu dlhu zvýšia výdavky. Predpokladaný fiškálny deficit v roku 2023 bude v priemere okolo 3,2 % HDP. Úpravy dôchodkového a daňového systému budú ústredným bodom snáh o fiškálnu reformu, ale kvôli ich politickej citlivosti môžu byť problematické. Je potrebné reštrukturalizovať bankový sektor. Reštrukturalizačné opatrenia, vrátane fúzií, výpredajov a uzavretí, budú ostro proti Asociácii bánk v Libanone a budú potrebovať širokú politickú podporu, čo môže byť najmä s ohľadom na rozsah strát finančného sektora veľmi ťažké (odhaduje sa celkom asi 78 miliárd USD v roku 2022). Devízové rezervy Centrálnej banky dosiahli koncom roka 2022 hodnotu cca 16 mld. USD. Pozitívny posun môže Libanon zaznamenať v prípade prijatia všetkých stabilizačných makroekonomických opatrení a implementácií reformného programu požadovaného MMF.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
HDP (mil. USD) mld.	50,0	50,9	51,8	52,7	56,6	55,5	52,3	21,8	18,1
HDP PPP (per Capita/USD)	14584	14 173	14 182	14 351	14 684	14 390	11 564	10 810	12 090
Rast HDP (%)	2,5	0,2	1,5	0,9	-1,9	- 6,7	- 20,3	-10,5	-2,4
Inflácia (%)	1,5	1,6	- 0,7	4,48	6,1	7	88	154,8	171,20

Zdroj: World Bank, World Data Atlas

LB má deregulované verejné výdavky, ktoré sú negatívne ovplyvnené vysokým verejným dlhom - podľa MMF je Libanon tretia najzadlženejšia krajina sveta.

Obrovské problémy libanonského hospodárstva poznačili aj v minulosti tradične silné odvetvia, ako bankovníctvo, finančný sektor a kapitálové služby. Mierny rast si udržalo poľnohospodárstvo, čiastočne i vývoz poľnohospodárskych produktov prevažne do krajín regiónu BSV.

Realitný trh, ktorému v minulosti hrozilo prehriatie, zažíval dobré obdobie, vďaka snahe majiteľov dolárových účtov dostať sa k svojim vkladom prostredníctvom nákupov nehnuteľností.

Ročný export Libanonu v ostatnej dekáde sa pohyboval v rozpätí 2,9 - 4 mld. USD, zatiaľ čo import sa pohyboval v rozpätí 18 - 21 mld. USD ročne. V dôsledku toho Libanon dlhodobo vykazuje vysokú pasívnu obchodnú bilanciu.

Libanonský export dosiahol v r. 2020 hodnotu 4,08 mld. USD čo je nárast takmer o 10% oproti r. 2019, keď bol vývoz na úrovni 3,73 mld. USD. Import naopak zaznamenal výrazný pokles o viac ako 40%, z 19,24 mld. USD v r. 2019 na 11,35 mld. USD v r. 2020. Je to dôsledok finančno-ekonomickej krízy, insolventnosti krajiny i poklesu kúpyschopnosti značnej časti obyvateľstva. Po dlhých obdobiach tak obchodný deficit medziročne klesol o polovicu, no je i naďalej na LB pomery a možnosti stále vysoký, takže zásadné riešenie veľmi negatívnej obchodnej bilancie krajiny ešte čaká.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Podiel jednotlivých ekonomických odvetví na tvorbe HDP je nasledovný: služby, hlavne bankovníctvo, poisťovníctvo a cestovný ruch tvoria zhruba 76%; priemysel (napr. výroba z kovov a dopravných zariadení, chemický priemysel) 12,8 % a poľnohospodárstvo 5,3%.

Zdroj: Statista.com

Služby

Služby sú zásadným prínosom pre HDP krajiny a majú na jeho tvorbe rozhodujúci podiel. K vyspelým sektorom služieb sa radilo najmä bankovníctvo poisťovníctvo, finančné služby a cestovný ruch.

Samotný cestovný ruch v LB vytváral približne 20% HDP. Pre pretrvávajúci konflikt v susednej Sýrii umocnený rastúcimi problémami a napätím v LB sa počet turistov smerujúcich do krajiny v rokoch 2019-20 znížil. Zlá finančná situácia krajiny limituje možnosti vlády realizovať aktívnejšie opatrenia na podporu cestovného ruchu.

Podľa údajov Hotelovej asociácie z 368 fungujúcich hotelov s kapacitou viac ako 30 000, až polovici hrozí krach. V zložitej situácii sa dokonca ocitli aj libanonské prevádzky známych hotelových reťazcov ako Hilton, Starwood, Accor, Holiday Inn, Marriott, Rotana, Intercontinental či Radisson.

Medzi popredné libanonské cestovné agentúry, ktoré sa podieľajú na marketing aktívneho cestovného ruchu, patria Anastasia Travel, Kaysas, Kurban Turavel Services, Litotul, Nakhal, Wild Discovery a ďalšie.

Priemysel - hlavné sektory

Libanonský priemysel je v prevažnej väčšine v súkromnom vlastníctve. Priemyselná produkcia, popri domácej spotrebe smeruje na trhy susedných i ďalších arabských krajín, a v menšej miere aj do vyspelých Západných krajín (napr. klenoty do Švajčiarska, resp. Belgicka, textil do USA).

V ostatných rokoch sa však v niektorých odvetviach (napr. výroby pre stavebníctvo, potraviny a nápoje, hnojivá) objavuje aj viac lokálnych firiem schopných dodávať kvalitatívne i cenovo zaujímavé výrobky vhodné nielen pre miestny trh.

Libanonský priemysel (napr. výroba textilu, kobercov a spotrebného tovaru) je však vystavený veľkému konkurenčnému tlaku z dôvodu vysokých výrobných nákladov (najmä vysoká cena energií a telekomunikačných služieb, v niektorých sektoroch aj nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily) a pre značnú liberalizáciu colných sadzieb. V priemysle je zamestnaných približne 200 tis. ľudí. Prevažná väčšina libanonských podnikov sú malé a stredné podniky. Priemyselná výroba je sústredená najmä do dvoch najväčších libanonských miest – Bejrútu a Tripolisu.

Chemický priemysel a výroba plastov

Libanonský syndikát chemickej výroby (<http://www.ali.org.lb/english/info.asp?id=76>) eviduje cca 40 spoločností vyrábajúcich najmä čistiace, pracie prostriedky a farby určené nielen pre domáci trh. K najdôležitejším spoločnostiam patrí Building Chemicals Company, Spartan a Oteri, Henkel Lebanon.

Farmaceutický priemysel

Farmaceutický priemysel zastrešuje Asociácia farmaceutov a farmaceutických výrobcov (www.opl.org.lb). V súčasnej dobe je v krajine 9 výrobcov (3 spoločnosti produkujú séra a 6 sa zaoberá výrobou liekov) a viac ako 150 dovozcov.

Kozmetický priemysel

Kozmetický priemysel má v Libanone dlhoročnú tradíciu. V súčasnosti je v LB zhruba 50 spoločností, ktoré cca polovicu svojej produkcie vyvážajú na arabské trhy, ale aj do Austrálie, Kanady a Európy. Výrobná kapacita je využívaná iba čiastočne, pretože zahraniční producenti nie sú ochotní poskytovať miestnym výrobcom licencie na výrobu svojich značkových výrobkov. Najdôležitejšie firmy sú Sociétés Libanaise d'Expansion Economique, Saga Concepts, Rikan International, Cosmaline Industries, Amatury a i.

Papierenský priemysel a tlačiarenský priemysel

Libanon má dlhú tradíciu papierenského priemyslu. V krajine je asi 50 papierenských a kartografických podnikov, ktoré mali zhruba 4 300 zamestnancov. Vyrábajú všetky druhy papiera od škatúl až po toaletný papier, papierové dosky i baliace materiály. Ročný objem výroby bol cca 40 tis. ton, no v súčasnosti produkcia stagnuje najmä pre nárast cien vstupných surovín, ktorých gro v hodnote zhruba 150 mil. USD sa dovážalo, pretože v krajine boli za stáročia tunajšie lesy prakticky zlikvidované. K najdôležitejším libanonským spoločnostiam v oblasti papierenského priemyslu patria Bessile Freres, Indevco, Unipak, Sanita, Mimosa, Tasco. V Libanone bolo v prevádzke viac ako 500 tlačiarenských podnikov rôznej veľkosti, z čoho väčšina boli malé tlačiarne. Veľká časť zo zhruba 2 500 printových periodík v arabskom svete sa tlačila v Libanone. K najdôležitejším spoločnostiam patrí Chemali & Chemali, Ready Press, Dar al Kotob,

Arabia, Anis printing a firma Oriental Paper Prosdudcts, ktorá sa venuje obchodovaniu a výrobe papierenského kancelárskeho sortimentu od r. 1885.

Bižutéria a klenoty

História výroby bižutérie a klenotov v Libanone siaha do doby Feničanov. Do r. 2020 v tomto odvetví pracovalo zhruba 3 000 ľudí. Čo do počtu zamestnancov je významných iba 10 prevádzok. Z nich bezmála 10% je v rukách tunajšej arménskej menšiny.

Údaje o exporte uvádzali v ostatných rokoch nárast, ktorý sa však spomalil. Významný podiel na exporte mali zlaté ingoty (do Švajčiarska). Vývoz hotových šperkov (zlatých alebo s kameňmi, hlavne do arabských krajín) dosahoval sumu takmer 50 mil. USD ročne.

Výroba cementu

Cement je hojne využívaný v domácom stavebníctve LB, no patrí aj k dôležitým libanonským vývozným artiklom. V minulosti smeroval najmä do Sýrie, v súčasnosti viac do Iraku, čiastočne i do afrických krajín a do Európy. Najdôležitejšími spoločnosťami vyrábajúcim cementu sú La Cimenterie nationale (43% trhu), Holcim (31,9% trhu), Sibline (18,6% trhu) a Seament (6,5% trhu). Celková ročná výroba cementu dosahuje zhruba 5 mil. ton. Rozvoj domácej výroby cementu je podporovaný výraznými obmedzeniami dovozu tejto komodity. Šedý cement sa nesmie do krajiny dovážať vôbec a biely cement so značnými obmedzeniami a iba na špeciálne povolenie.

Stavebníctvo

Napriek turbulentným udalostiam v LB a priľahlom regióne, sprevádzaným stiahnutím sa mnohých arabských investorov, sektor stavebníctva zatiaľ výraznejší prepád nepostihol. V r. 2020 však libanonské úrady vydali podstatne menej nových stavebných povolení než v minulých rokoch. V dôsledku pretrvávajúcich problémov a vln protestov v krajine, ktoré neustál kabinet S. Haririho (*rezignoval 29.10. 2019*), ani ten terajší PV H. Diaba (*v abdikácii od 10.8.2020*) je ťažké predpovedať vývoj cien nehnuteľností. Dochádza však k znižovaniu, resp. 'zreálňovaniu' v minulosti premrštených cien nájomov, čo súvisí s dramatickým nedostatkom dolárov. K výraznému poklesu cien však nedošlo preto, že vlastníci blokovaných dolárových vkladov v tunajších bankách ich využívajú na nákup nehnuteľností.

Potravinársky priemysel

Potravinársky priemysel v Libanone je pomerne dobre rozvinutý. V LB je registrovaných cca 4 tis. prevádzok, zaoberajúcich sa výrobou potravín. Asociácia potravinárskeho priemyslu Libanonu (<http://www.slfi.org.lb>) však registruje iba 156 výrobní, ktoré sa reálne venujú výrobe potravín. Hlavnou prekážkou vývozu libanonskej produkcie do krajín EÚ je neschopnosť dlhodobo garantovať požadovanú kvalitu potravinárskych výrobkov, ktorá kolíše a často nespĺňa európske štandardy. K rýchlejšiemu rozvoju dochádza najmä u tých výrobcov, ktorých produkty sú chránené vysokými colnými sadzbami, ako napr. minerálne vody (Sohat, Sannine, Rim, Nada, Sabil ai.) a pivo (Almaza, Laziza, 961, Colonel, Beirut), alebo pri tradičných potravinárskych výrobkoch ako olivový olej, značkové vína (Ksara, Kefraya, Musar, Iksir, Masaya) alebo ovocné džúsy (najmä spoločnosť Liban-Jus). Libanonský trh je otvorený zahraničnej potravinárskej produkcii. V obchodných sieťach je možné nájsť produkty z celého

sveta. Slovensko sa pokúša presadiť v Libanone s mliečnymi výrobkami, no zatiaľ ich export do LB nízky. Exportný potenciál majú najmä sušené mlieko, syry typu kašavál, a obdobné polotvrdé syry, ale i vybraný pekárenský a cukrárenský sortiment.

Polnohospodárstvo

Rastlinná výroba a ovocinárstvo je v LB na dobrej úrovni aj vďaka vynikajúcim klimatickým podmienkam, dostatku vodných zrážok a úrodnej pôdy. Stredomorská klíma je vhodná na pestovanie ovocia (banány, jablká, olivy, pomaranče, citróny, mandarínky, grapefruity, hrozno, avokádo), ale i jačmeňa, pšenice, cukrovej repy, zemiakov a zeleniny. Živočíšna výroba (chov kureniec, oviec, kôz, hovädzieho dobytká, v menšom množstve ošípaných a v údolí Bekaa umelý chov rýb) je však menej rozvinutá. Polnohospodárstvo v minulosti trpelo odlivom vidieckeho obyvateľstva do miest. Kríza v Sýrii a príchod viac ako 1,2 mil. utečencov do Libanonu, tak vyriešil nedostatok dostupnej pracovnej sily v sektore polnohospodárstva. I vďaka tomu sa v ostatných rokoch libanonská produkcia stáva konkurencieschopnejšou.

Polnohospodársky obchod s krajinami EÚ

Obchod s polnohospodárskymi výrobkami medzi LB a krajinami EÚ je od 01. 03. 2003 upravený Obchodným protokolom (tzv. Interim Agreement) Asociačnej dohody. Dovozy polnohospodárskej produkcie nie je s výnimkou rezaných kvetov, sacharózy, cukrovej repy a vínných muštov zafašený colnými sadzbami. Je 15 komodít (napr. rajčiny, cesnak, olivy, hrozno, marhule, čerešne, broskyne, olivový olej, jablká), pre ktoré sú stanovené dovozné kvóty. Kvóty na niektoré komodity budú v priebehu naplňovania Asociačnej dohody mierne navyšované. V roku 2013 prijala EÚ rozhodnutie o zvýšení dovozných kvót na import libanonských zemiakov, v snahe pomôcť miestnym polnohospodárom, aby lepšie zvládali problémy súvisiace so sýrskou krízou.

Nedostatočná kvalita, ktorá nezodpovedá európskym štandardom, je dlhodobou hlavnou prekážkou dovozu libanonskej polnohospodárskej produkcie do EÚ.

K rozsiahlemu zníženiu colných taríf na polnohospodárske výrobky vyvážané z EÚ došlo podľa Asociačnej dohody od 01. 03. 2008. Clá podľa harmonogramu daného v Obchodnom protokole Asociačnej dohody sú ďalej postupne znižované a mali by byť úplnému odstránené.

Vzhľadom na pretrvávajúci konflikt v susednej Sýrii a hroziaci kolaps niektorých sektorov sýrskej ekonomiky, ktorá sa premieta aj do útlmu tamojšej polnohospodárskej produkcie, zvyšuje sa priestor na export polnohospodárskych produktov z Libanonu. Tradičné obchodné prepojenia medzi SY a LB však boli krízou v oboch krajinách narušené. Ďalší negatívny dopad v tomto smere predstavujú sankcie Západu uvalené nielen voči SY, no po zavedení tzv. 'Caesar Act-u' (tento US sankčný zákon platí od 17.6.2020), aj na všetky zahraničné podnikateľské subjekty, z ktorých aktivít by mohla profitovať vláda prezidenta B. Assada.

Infraštruktúra

Infraštruktúra bola veľmi poškodená dlhou (1975-1990) občianskou vojnou a aj v roku 2006 počas vojny s Izraelom. Krajina má nedostatok kvalitných ciest, úplne absentuje železničná doprava. LB má iba jedno medzinárodné letisko v Bejrúte a štátne aerolinie MEA (Middle Easter Airlines). Hlavné mesto Bejrút i prilehlé predmestia čelia takmer

denne kolapsu dopravy nielen počas rannej a večernej dopravnjej špičky. V dôsledku obmedzenia leteckého spojenia so Sýriou, počet cestujúcich využívajúcich medzinárodné letisko v Bejrúte v minulosti stúpala. Tento trend však zastavili protiviládne protesty z konca roka 2019 (cesty na letisko boli opakovane blokovane horiacimi barikádami), ktoré negatívne ovplyvnili záujem, resp. možnosť cestovania. K úplnému uzavretiu letiska následne došlo v marci 2020 v dôsledku pandémie COVID-19. Vláda rozhodla, že s postupným obnovovaním prevádzky (spočiatku iba na 10% predošlej kapacity) sa začalo od júla 2020.

Pozn.: Kým v januári 2019 bolo odbavených vyše 606 tisíc pasažierov v 1/2020 to bolo o 100.000 menej a pokles pokračoval počas celého roka. Celkový počet letov do a z Bejrútu klesol medziročne o viac ako 30%. Je to jeden zo sprievodných javov nestability v LB i regióne, libanonskej finančno-hospodárskej krízy a mesiace trvajúcich protestov, čo sa premieta aj do prudkého poklesu vyťaženia miestnych hotelov, reštaurácií a následne i výnosov v sektore služieb a cestovného ruchu v LB.

Pre medzinárodnú lodnú prepravu slúžia dva hlavné libanonské prístavy v Bejrúte a v priemyselnom meste Tripolis na severe krajiny. Prístav v Bejrúte bol za viac ako 14 mil. USD zrekonštruovaný a rozšírený. Tragická explózia v prístave 4.8. 2020 však toto jedno z najväčších kontajnerových prekladísk vo východnej časti Stredozemného mora (s kapacitou 1,5 mil. kontajnerov ročne) z veľkej časti zničilo a na niekoľko týždňov jeho prevádzku doslova paralyzovala. Proces obnovy prístavu je negatívne ovplyvnený absenciou funkčnej vlády schopnej presvedčiť medzinárodných investorov o perspektívnosti investovania do obnovy prístavu. (V hre je možnosť obnovy prístavu s využitím ponuky zo strany čínskych spoločností, alebo z prostriedkov EÚ s využitím know-how firiem z NL a DE.)

Libanon má 7 137 km ciest rôznych kategórií. 756 km ciest tvoria medzinárodné cesty, 1 991 km cesty 1. triedy, 1 597 km cesty 2. triedy a 2 793 km miestne cesty. Väčšina ciest nezodpovedá medzinárodným štandardom a potrebovali by finančne nákladné opravy a údržbu. Prakticky vo všetkých mestách sú obvyklé časté dopravné zápchy, ktorých rozsah a početnosť sa vzhľadom na vysoký počet automobilov a zlú infraštruktúru stále zvyšuje. Paradoxne, proti-pandemické opatrenia uplatňované od marca 2020, ale aj zhoršujúca sa ekonomická situácia bežných Libanončanov, sa prechodne priaznivo premietli do zníženia hustoty premávky a čiastočne i do zlepšenia ovzdušia v niektorých mestách. Opačný vplyv na kvalitu ovzdušia však má znižovanie dodávok elektriny z verejnej siete nahradzané privátnymi generátormi.

Pred občianskou vojnou mal LB 200 km železničných tratí. Sú mimo prevádzky už od 80-tych rokov minulého storočia a do súčasnosti sa z nich nezachovalo prakticky nič. Ich obnova, s výnimkou krátkych úsekov medzi prístavom Tripolis a sýrskym priemyselným mestom Homs, resp. medzi mestom Riyak v údolí Bekaa a sýrskym mestom Homs, aj pre nedostatok zdrojov, v súčasnosti nepatri k prioritám libanonskej vlády.

Energetika

Celková kapacita libanonských elektrární (*najmä tepelných, iba 4 % je vodných*) je cca 2 000 MW, no ich reálna produkcia je zhruba na úrovni 1 500 MW. Dopyt krajiny však presahuje 3 500 MW dôsledkom čoho sú stále častejšie výpadky v dodávkach elektriny. V LB sú nasledovné typy elektrární:

Typ elektrárne	Počet	Výkon/rok
Tepelná elektrárne – nafta	4	1030 MW
Tepelná elektráreň – vykurovací olej	2	530 MW
Vodné elektrárne	12	170 MW
Lodné elektrárne	2	270 MW
Celkovo:	22	2000 MW
Požadovaný dopyt Libanonu		3500 MW

Väčšina priemyselných podnikov, hotelov a v značnej miere aj domácností využíva naftové agregáty, ako záložný zdroj výroby energie. Veľmi neekonomicky ale i neekologicky tak čiastočne supľujú chýbajúce dodávky elektrickej energie.

Výrobu i distribúciu elektriny v LB zabezpečuje štátna spoločnosť Eléctricité du Liban (EDL), ktorá dlhodobo produkuje ročnú stratu v rozpätí 1-2 mld. USD, čím vytvorila kumulovanú stratu v sume až 40 mld. USD. Zlé hospodárenie EDL tak má zásadný podiel na obrovskom dlhu krajiny.

„Dočasným“ riešením, ktoré malo zmierniť problémy s elektrickou energiou mal byť prenájom dvoch lodných elektrární z Turecka, kotviacich pri pobreží LB od roku 2013 s kapacitou 270 MW. V r. 2018 Ministerstvo energetiky a vodných zdrojov LB uskutočnilo opatrenia vedúce k zvýšeniu kapacity tepelných elektrární, zvýšeniu počtu lodných elektrární, ale i k väčšiemu využitiu obnoviteľných zdrojov energie. Začala sa príprava prestavby naftových tepelných elektrární na spaľovanie plynu. LB vláda pripravila 3 kontrakty, ktorých realizácia mala zvýšiť produkčnú kapacitu krajiny o 752 MW. (Jedna tepelná elektráreň bola plánovaná v oblasti v Deir Ammar, ďalšia v oblasti Akkar). Malo by ísť o zlom v doterajšej plnej závislosti krajiny na elektrine vyrobenej z fosílnych palív a prvý krok k naplneniu cieľa, ktorým je 30% podiel výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov do r. 2030.

Vybudovanie veterných elektrární v pôvodne plánovanom termíne do r. 2021 sa neuskutočnilo pre nedostatok investičných zdrojov (cca 360 mil. USD). Aj túto oblasť postihujú obavy potenciálnych investorov, súvisiace s nestabilnou vnútropolitickou situáciou, súčasnou finančno-ekonomickou krízou i neutíchajúcim napätím v regióne. *Pozn.: V r. 2018 zverejnené druhé kolo výzvy na realizáciu projektov veterných a solárnych elektrární s celkovou kapacitou v rozpätí 200-400 MW sa pre byrokratické a politické obštrukcie nepodarilo ukončiť.*

Vodohospodárstvo

Libanon má dostatočné zdroje vody, ale nedostatočný systém pre jej uchovávanie, distribúciu a hospodárenie s odpadovou vodou. Viac ako ¾ všetkých zdrojov podzemnej vody je znečistených prílišným hnojením, extenzívnym poľnohospodárstvom v údolí Bekaa, ťažbou kameňa v horách a nekontrolovanými skládkami komunálneho odpadu. Na zlepšenie situácie v hospodárení s vodou pripravilo Ministerstvo energetických a vodných zdrojov tzv. Desiatročný plán hospodárenia s vodou pre celý Libanon (Water Master Plan for Lebanon), ktorý počítal s výstavbou malých vodných nádrží a súvisiacimi projektami v celkovej sume 850 mil. USD. Pre nedostatok verejných zdrojov sa však tieto nádrže v LB budujú takmer výlučne z prostriedkov zahraničných donorov vrátane SR. (V máji 2021 bol uvedený do

prevádzky zásobník pitnej vody pre 30 000 obyvateľov Baalbeku postavený z prostriedkov SlovakAid.)

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Libanon je členom nasledujúcich organizácií: OSN a v rámci nej FAO, UNESCO, WHO, UNCTAD, UNIDO, UNICEF, UNRWA, UNHCR, WIP ďalej LAS, OIC a HNK, MMF, Interpol, Intelsat, IAEA IBRD, MIGA, IDA, ICAO, ILO, Svetová obchodná komora, OIF, IOC.

Účasť v mnohostranných zmluvách a dohodách

- Libanon požiadal o členstvo vo **Svetovej obchodnej organizácii (WTO)** a 14. 04. 1999 získal štatút pozorovateľa.
- V roku 1997 pristúpil Libanon k **Zmluve o vytvorení zóny voľného obchodu medzi členskými krajinami Arabskej ligy (tzv. GAFTA)**, ktorá fakticky začala fungovať od 01. 01. 2005.
- V júni 2002 bola podpísaná **Asociačná dohoda s EÚ**: jej Obchodný protokol (tzv. Interim Agreement) vstúpil do platnosti od 01. 03. 2003. Asociačná dohoda začala platiť od 1. 4. 2006 (http://www.eeas.europa.eu/libanon/docs/euro_mediterranean_agreement_en.pdf).
- Libanon je členom spoločenstva krajín Stredozemného mora EUROMED.

Libanon je viazaný nasledovnými zmluvnými dokumentmi uzavretými s EÚ:

- Dohoda o obchodnej a ekonomickej spolupráci (Brusel 1965, účinnosť - 1968)
- Dohoda o spolupráci (Brusel 1977, účinnosť - 1978)
- Euro-Stredomorská dohoda – Asociačná dohoda (Luxemburg 2002)
- Dočasná dohoda o obchodnej spolupráci (Luxemburg 2003, účinnosť 2004)
- Výmena dokumentov o spolupráci v boji proti terorizmu (Luxemburg, 2002)
- Asociačná dohoda (podpis 2002, účinnosť 01. 04. 2006)
- V júni 2004 Libanon podpísal dohodu o vytvorení zóny voľného obchodu s krajinami EFTA (Islandom, Lichtenštajnskom, Nórskom a Švajčiarskom).

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

---

a) Podnikateľská legislatíva

Index Svetovej banky Doing Business, ktorý vyhodnocuje podmienky podnikania vo svete zaradil v roku 2020 Libanon na 143 miesto zo 190 krajín. Medzi hlavné faktory negatívne ovplyvňujúce podnikanie v Libanone patrí získavanie stavebných povolení pre prebujnelú, neefektívnu byrokráciu negatívne ovplyvňujúcu zakladanie nových firiem, nestabilita a súvisiace obmedzenia cezhraničného obchodu, korupcia, zlá infraštruktúra, dostupnosť elektrickej elektriny a nedostatočná ochrana minoritných investorov.

Dovozné clá

Údaje o aktuálnych dovozných clách sú dostupné na www.customs.gov.lb

Clá na dovoz výrobkov z členských krajín EÚ sa riadia podľa Obchodného protokolu (tzv. Interim Agreement) Asociačnej dohody s Libanonom, ktorý vstúpil do platnosti 1. 3. 2003.

Doklady vyžadované pri dovoze tovaru do Libanonu

- colné prehlásenie (Declaration form based on the Single Administrative Document)
- nákladný list (Bill of Lading, CMR-truck bill, Airwaybill)
- baliaci list (Packing List)
- faktúra (Commercial Invoice)
- výdajný list (Delivery order) za účelom preukázania o vlastníctve tovaru - zmluva (Contract of sale between importer and seller at the country of exportation) - technický certifikát (Conformity Certificate for products subject to technical controls)
- poľnohospodársky certifikát (Agricultural certificate for all food products of plant origin)
- veterinárny certifikát (Veterinary certificate for all livestock and products of animal origin)

Dovozné náležitosti týkajúce sa niektorých vybraných výrobkov ešte zahŕňujú:

- povolenie (Visa): dovozca musí získať pečať alebo certifikát o súhlase s dovozom od príslušného ministerstva pred tým, než sa tovar preclí
- licencia (Licence): dovozca si musí obstaráť licenciu pred vlastným dovozom tovaru
- ostatné: povolenia, súhlasy, certifikáty o uskutočnených analýzách, podmienky pre konzerváciu, zdravotné certifikáty, inšpekcia miestneho laboratória, dopravné povolenie, iné povolenia, certifikát o uskutočnenej dezinfekcii (napr. pri použitých odevoch), certifikát o invalidite a ďalšie špeciálne certifikáty

Faktúra a osvedčenie (v jazyku anglickom alebo francúzskom) musia byť v niektorých prípadoch legalizované príslušným libanonským veľvyslanectvom. Túto procedúru obvykle nevyžadujú štátne organizácie, pokiaľ to výslovne neuvedú v kontrakte.

Doklady požadované pri vývoze tovaru z Libanonu

- colné prehlásenie (Declaration form based on the Single Administrative Document)
- baliaci list (Packing List)
- overená faktúra (Certified Invoice by Chambers of Commerce)
- certifikát o pôvode (Certificate of Origin) vydaný Obchodnou komorou a potvrdený ministerstvom poľnohospodárstva pre všetky potravinárske výrobky ohľadom pôvodu plodiny
- exportný certifikát (Conformity and Export Certificate) pre overenie akosti pre všetky potravinárske výrobky ohľadom pôvodu plodiny

Dovozné kontroly

V Libanone je v platnosti asi 30 druhov dovozných kontrol, ktoré sú v pôsobnosti rôznych ministerstiev. Tieto ministerstvá môžu vydávať rôzne obmedzenia, zákazy, licencie a certifikáty. Dovoznej kontrole podlieha viac ako 4 000 druhov tovaru. Medzi tovary podliehajúce dovoznnej licencií patria niektoré poľnohospodárske produkty (napr. jablká, olivy, hrušky, citrusové plody, zemiakovú sadbu), chemikálie

(poľnohospodárske hnojivá), farmaceutické výrobky vrátane veterinárnych vakcín a liekov, ďalej káble (elektrické a telefónne).

Vývoz, dovoz a reexport vojenského materiálu, munície a príslušných náhradných dielov rovnako ako aj civilných zbraní a munície je tiež predmetom licencie.

Naopak žiadnym zvláštnym podmienkam nepodlieha v LB dovoz a predaj nových lekárskeho prístrojov (vrátane veterinárnych, s výnimkou RTG). Jedinou dovoznou kontrolou je povolenie vo forme pečiatky na štandardnom libanonskom colnom formulári, ktoré udelí Sanitárna služba na ministerstve zdravotníctva (Service of Engineering in the Ministry of Health), alebo Veterinárna služba na ministerstve poľnohospodárstva (Animal Health Service in the Ministry of Agriculture), pokiaľ je tovar určený na veterinárne účely. Do Libanonu nie je možné dovážať použité lekárske prístroje a materiál. Dovoz a predaj všetkých RTG prístrojov je možný na základe vopred získanej licencie vydanéj ministerstvom zdravotníctva.

Do LB je zakázané dovážať automobily staršie ako 5 rokov, niektoré chemické výrobky a odpad.

Krajina je síce zapojená do bojkotu Izraela vyhláseného Arabskou Ligou, no uplatňuje ho selektívne. Viaceré tovary figurujúce medzi bojkotovanými položkami sú v Libanone bežne dostupné. Výrobky strategického a špeciálneho záujmu dostávajú zvláštnu vládnú výnimku.

Colný systém

Zákon o zavedení nového systému colného odbavenia znížil časovú náročnosť a byrokraciu pri preclívaní dovážaného tovaru colnicami. Napriek programu, spolufinancovaného EÚ, zameranému na zjednodušenie, zrýchlenie a sprehľadnenie colného konania pretrvávajú na pozemných hraničných prechodoch, letisku aj v prístavoch umelo vytvorené "bariéry" a korupčné mechanizmy, ktoré sa prekonávajú iba "osobnými" metódami. Colný systém pri uvoľňovaní zásielok do vnútorného obehu vyžaduje množstvo potvrdení a pečiatok z mnohých zapojených inštitúcií (prístavná správa, sklady, terminály, rôzni vysokopostavení úradníci a pod.), čo predstavuje veľkú časovú a finančnú náročnosť. Aj z tohto dôvodu, podobne ako vo všetkých arabských krajinách, existuje v Libanone početná vrstva tzv. tranzitérov, ktorí pomocou svojich známostí - a za úplatu - sú niekedy schopní tento proces urýchliť. K colnému odbaveniu dovážaného tovaru nie je v LB nevyhnutne nutná osobná prítomnosť dovozcu.

Libanonské riaditeľstvo colníc má za úlohu kontrolovať značenie dovážaného tovaru. Z nálepky by mala byť zrejma čistá váha výrobku, výrobca a životnosť, obsah a pôvod. (Nápisy v hebrejčine sú pre napätie medzi LB a IL neakceptované a neprípustné.)

Normy EÚ sú pre LB do veľkej miery prijateľné. LIBNOR - Libanonská inštitúcia pre normy a štandardy - v súčasnosti všetky normy aktualizuje. Veľa obchodníkov v LB už získalo certifikát ISO.

Povolenie dočasného dovozu (Temporary goods entry permit) sa vydáva na zahraničné výrobky, ktoré budú vyrobené alebo ich výroba bude dokončená v Libanone, a potom reexportovaná mimo krajiny. Vysoká colná rada (Higher Council for Customs) vydáva súhlas na dočasný dovoz na výrobky používané pri rôznych skúškach alebo projektoch realizovaných v LB.

Ochrana domáceho trhu

Napriek selektívnemu zvýšeniu niektorých ciel v priebehu ostatných dvoch rokov v dôsledku tlaku predstaviteľov niektorých ekonomických odvetví, v súhrne je v LB colné

zaťaženie relatívne nízke. LB patrí medzi krajiny, ktoré nepovažujú clá za účinný ochranný prostriedok proti konkurenčným výrobkom.

Libanon je členom GAFTA, vnútro-arabskej zóny voľného obchodu, má uzavretú zmluvu o voľnom obchode s krajinami EFTA, harmonogram odbúravania ciel voči krajinám EÚ je predmetom Obchodného protokolu Asociačnej dohody medzi LB a EÚ. Netarifné prekážky obchodu predstavuje najmä systém dovozných kontrol, udeľovanie dovozných povolení, licencií a rôznych certifikátov.

Daňový systém

Libanon patrí medzi krajiny s nízkym daňovým zaťažením, pretože má záujem o vstup cudzieho kapitálu. Daňová hladina sa všeobecne pohybuje na úrovni 15 %. Filozofiou vlády je postihovať vyššie zisky progresívnou daňou.

Typy daní

- **Corporate Income Tax** /daň z príjmov/ sa vzťahuje na zisky libanonských spoločností bez ohľadu na ich pôvod. Výška tejto daní je 17 % .
- **Flat Tax** /rovná daň/ 21. 5. 2019 vláda zaviedla rovnú daň 2% na všetky dovozy s výnimkou liekov, elektrických áut a zariadení používaných na priemyselné účely. Cieľom je ochrana domáceho priemyslu a podpora jeho produkcie spolu s tvorbou pracovných miest určených najmä pre mladých.
- **Tax on salaries and wages** /daň zo mzdy/. Zdaniteľný základ je závislý od výšky príjmu, daň je na úrovni 20 %.
- **Social Security Contributions** /platby sociálneho zabezpečenia/:
  - nemocenské zabezpečenie a materská starostlivosť – zamestnanec platí 3% a firma 12%
  - rodinný príspevok - firma platí 15%
  - príspevok na ukončenie služby – firma platí 8,5%

Bližšie informácie o daňovom systéme v Libanone je možné získať na :

<http://investinlebanon.gov.lb> alebo na: <http://tradingeconomics.com/lebanon>

Právne formy spoločností

Libanonský právny kódex ponúka nasledovné právne formy podnikateľských spoločností:

- Lebanese Joint stock company
- Limited liability company
- Joint ventures
- Holding company
- Off-shore company

Forma vlastného zastúpenia zahraničnej spoločnosti rozlišuje:

Branch Office

Zakladá si ju zahraničná spoločnosť a môže vykonávať akékoľvek obchodné aktivity, ktoré nie sú v rozpore s libanonským právom. Registrácia je jednoduchá, nie sú požiadavky na limity výkonov ani iné podmienky.

Representative office

Nesmie sa angažovať v obchodných, priemyselných a finančných aktivitách v Libanone. Môže propagovať a uvádzať /promote/ svoje výrobky na libanonskom trhu.

b) Podpora zahraničného obchodu

V Libanone sú dve zóny bezcolného obchodu. Jedna pôsobila v rámci bejrútskeho prístavu a druhá v prístave Tripolise.

Všetky zóny ponúkajú obchodné a finančné výhody vrátane možnosti 100% zahraničného vlastníctva, oslobodenia od platenia daní pri vstupe a výstupe zo zóny, dlhodobé nízke náklady prenájmu pôdy a budov i nízke náklady pre priemyselné prevádzky. Očakáva sa, že súkromné spoločnosti budú mať záujem o investície aj o prevádzky v zónach v Selaata a Qlaiaate na báze podmienky B.O.T. prípadne B.O.O.T. Pre dočasné dovozy ťažkých strojov a vozidiel môžu importéri použiť sklady pod colnou uzáverou v priestoroch ponúkaných pre tento účel správou bejrútskeho prístavu (Beirut Port Authority), ktorých kapacita však bola znížená po výbuchu v auguste 2020. Z tohto dôvodu môže ísť o finančne nákladnú záležitosť. Dovozcovia môžu skladovať svoj tovar v skladoch, ktoré si súkromne najmú na základe ročnej bankovej záruky splatnej po zaplatení colných poplatkov a ročného nevratného skladovacieho poplatku.

Súkromný sektor používa bežné metódy obchodovania a je podstatne flexibilnejší ako je štátny sektor. Reklama v masovokomunikačných prostriedkoch v LB je účinná. V krajine sa pred vypuknutím finančno-hospodárskej krízy a zničením bejrútskeho výstavniska explóziou konal mnohé aj z regionálneho aspektu dôležité výstavy, veľtrhy, účasti na ktorých umožňovala získať zaujímavé podnikateľské kontakty. (K najvýznamnejším patrila Medzinárodný veľtrh Project Lebanon www.projectlebanon.com)

Libanonský trh možno charakterizovať ako trh, na ktorom rozhoduje kvalita výrobku, a najmä v ostatných rokoch aj konkurencie schopná cena.

c) Verejné obstarávanie

Všetky vládne kontrakty sú zadávané prostredníctvom výberového konania. Neplatí žiadny limit, pokiaľ ide o finančnú výšku kontraktu. Drvivá časť štátnych zákaziek ide cez Council for Development and Reconstruction. V Libanone je výška Bid Bondu nižšia ako v ostatných krajinách. Bid Bond sa pohybuje vo výške 1-2%, Performance Bond do výšky 5% z ceny kontraktu. Samozrejme existujú aj výnimky, podľa dôležitosti, akú vláda danému kontraktu pripisuje. Pokiaľ ide o termín od vyhlásenia tendru po jeho uzatvorenie, táto doba nie je jednotná a závisí od veľkosti a zložitosti zadaného kontraktu. Pohybuje sa v rozmedzí 30 – 90 dní.

Rozhodujúce dovozy do LB sa uskutočňujú prostredníctvom štátnych organizácií formou tendrov. Hlavné postavenie tu má inštitúcia Council for Development and Reconstruction /CDR/. Základné podmienky verejných zákaziek bývajú publikované v arabskom a francúzskom jazyku, no v súčasnosti často aj v angličtine. Ide najmä o odborné časopisy Lebanese Contractor, Lebanese Opportunities. Sú publikované aj na internete na stránke www.cdr.com.lb.

Problémom pri záujme akejkoľvek slovenskej firmy o účasť na tendry je skutočnosť, že pravidla vyžaduje dlhodobú investíciu dodávateľa. Často sa požadujú investície z jeho zdroja najmä systémom PPP, kedy sú riziká na strane dodávateľa.

Ponuky do tendrov sa predkladajú v uzatvorených obáľkach, väčšinou členených na technickú a cenovú ponuku. Slovenské podnikateľské subjekty by mohli šancu uspieť v tendroch ak by sa do nich zapojili ako subdodávatelia väčších zahraničných firiem.

d) Zmluvná základňa

Dňa 20. 02. 2009 bola v Bejrúte podpísaná bilaterálna dohoda medzi Slovenskou republikou a Libanonskou republikou o podpore a vzájomnej ochrane investícií. (*Za SR dohodu podpísal minister hospodárstva SR, Ľ. Jahnátek a za LB stranu minister financií LR, M. Shatah.*)

Libanon predložil Slovensku aj návrh dohody o zamedzení dvojitého zdanenia medzi LB a SR, ktorý je na pripomienkovaní na MF SR. Vzhľadom na existujúci, relatívne nízky objem vzájomnej hospodárskej a obchodnej spolupráce medzi oboma krajinami však uzavretie tejto zmluvy nepatrí medzi priority MF SR.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

Podľa UNCTAD, Libanon, ako „neropná ekonomika“, vďaka priaznivému obchodnému a právnemu prostrediu, i kvalitným vzdelávacím inštitúciám, donedávna patril k atraktívnym destináciám pre zahraničných investorov. Vzhľadom na HDP krajiny a objem PZI na úrovni 4,8%, zaujímal Libanon poprednú pozíciu v rámci krajín regiónu BSV.

V závislosti od výsledku prieskumných vrtov v pobrežných vodách krajiny, by mohlo dôjsť i k ťažbe ropy a plynu v pobrežnom šelfe Libanonu, čo by mohlo priniesť prepotrebný pozitívny impulz a obnoviť prílív zahraničných investícií.

Exkluzívna ekonomická zóna o rozlohe 22 730 km² je súčasťou libanonského pobrežia Stredozemného mora. Doteraz realizovaný prieskum naznačil potenciálne zásoby plynu /v odhadovanej hodnote cca 100 mld. USD/ a ropy, ktoré by mali byť údajne väčšie ako odhadované zásoby pri pobreží Cypru a Sýrie. Prvé vrty sa uskutočnili koncom roka 2015 a s ďalšími prieskumnými vrtmi začalo konzorcium Total, ENI a Novatek vo februári 2020. S výsledkami prieskumu ložísk v LB pobrežných vodách spájajú veľké očakávania, zvlášť v jeho súčasnej veľmi zložitej finančnej situácii. Prípadné pozitívne výsledky prieskumu by mohli priaznivo ovplyvniť aj zahraničných investorov a kreditorov. Krajina by mohla v budúcnosti profitovať z ťažby ropy a plynu, za predpokladu úspešnosti prieskumných vrtov a najmä po dosiahnutí konsenzuálneho riešenia ohľadne vytýčenia hranice svojho kontinentálneho šelfu na citlivej hranici medzi LB a Izraelom. Následne bude možné reálne využiť vládou vydané ťažobné koncesie.

Vzdelávací systém krajiny si dlhodobo udržiaval dobrú úroveň. Popri štandardnom obsahu štúdia k nesporným výhodám patrí, že absolventi spravidla ovládajú tri svetové jazyky, popri arabčine aj angličtinu a francúzštinu. Oficiálnu licenciu Ministerstva školstva a vyššieho vzdelávania má 28 súkromných a 1 štátna univerzita. K najrenomovanejším patria American University of Bejrút (2. medzi VŠ na BSV a na 220. mieste v QS Global World Ranking); Université Saint-Joseph de Beyrouth (17. na BSV, resp. 491-500. v QS GWR) a Lebanese American University (15. v rámci BSV a 651-700. v QS GWR).

K neblahým sprievodným javom demonštrácií z októbra 2019, finančno-hospodárskej krízy a pandémie COV-19 patrilo i prerušenie vyučovania na väčšine škôl v Libanone. Mnohí študenti pritom nemajú ani prístup k on-line výuke. Ďalším negatívom s neodhaditeľnými konkvenciami, je dramatické znižovanie objemu financií, ktoré

bude mať LB na vzdelávanie, ale i vedu a výskum v najbližších rokoch k dispozícii, za situácie keď v dôsledku prudkej devalvácie miestnej meny a rastu cien sa viac ako 70% populácie ocitlo na hranici chudoby.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

---

a) Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Zahraničný obchod patrí historicky ku kľúčovým odvetviam krajiny, pretože nadväzuje na jej tisícročné tradície obchodu a zahŕňa aj veľa Libanoncov žijúcich v zahraničí. Podľa odhadu ich je takmer 3 násobný počet v porovnaní s tými, žijúcimi v Libanone

Zahraničný obchod a reexport je typický pre Libanon - malú krajinu, ktorá vyrába len malú časť tovarového sortimentu, a nemá suroviny, najmä pre výrobu energie a pohonných hmôt. LB zahraničný obchod je riadený ministerstvom hospodárstva a obchodu, ktoré v rámci svojich kompetencií stanovuje koncepciu zahraničnej ekonomickej politiky a v spolupráci s ministerstvom financií pripravuje a uzatvára medzinárodné ekonomické zmluvy a dohody. Pre libanonský zahraničný obchod je typická dlhoročná vysoká pasívna obchodná bilancia.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Ročný export Libanonu sa v ostatnej dekáde pohyboval v rozpätí 2,9 - 4 mld. USD, zatiaľ čo import do LB býval v rozpätí 18 - 21 mld. USD ročne. V dôsledku toho LB dlhodobo vykazuje výrazne pasívnu obchodnú bilanciu.

Z tohto pohľadu je rok 2020 do istej miery prelomový. V LB skončila éra neobmedzeného „života na dlh“. Na krajinu dopadli všetky nepriaznivé dôsledky minulých rokov plytvania, korupcie a nekompetentného riadenia, zväznené navyše globálnym ekonomickým spomalením v dôsledku pandémie. Z objektívnych dôvodov tak muselo po faktickom ´bankrote´ krajiny prísť aj k dramatickému poklesu importu pre stratu dôvery zahraničných producentov a exportérov v libanonských dovozcoch, a ich schopnosť zaplatiť za dovezený tovar v konvertibilnej mene. To prinieslo aj výraznú redukciu dodávok mnohých tovarov do Libanonu.

Pokiaľ ide o libanonský export - devalvácia miestnej meny „zlacnila“ (rozumej zrealnila) ceny tovarov produkovaných v LB, čo síce viedlo k nárastu vývozu (libanonský export sa v niektorých komoditách stal konkurencieschopným), no na trende veľkých obchodných deficitov krajiny za ostatné roky, to nič podstatnejšie nezmenilo.

Vývoz a dovoz Libanonu celkom (v mil. USD)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dovoz	18 070	18 710	19 582	19 582	19 239	11 354	13 600	19 050
Vývoz	2 950	2 980	2 844	2 844	3 731	4 084,5	3 900	3 490
Obrat	21 020	21 690	22 426	22 426	22 970	15 483,5	17500	22 540
Deficit	15 120	15 730	16 783	16 783	15 508	7 269,5	9700	15 560

Zdroj: www.customs.gov.lb

Zásadným rozdielom oproti minulosti, je že ekonomické zákony a pravidlá už tvrdo dopadajú na LB, najmä na jeho najzraniteľnejšie vrstvy. Krajina, donedávna vďaka silnému sektoru služieb (cestovný ruch, finančný a bankový sektor, poisťovníctvo) finančným transferom zo zahraničia (popri dostupných úveroch najmä vklady zo strany mnohomiliónovej, spravidla solventnej časti LB diaspóry), dokázala aj pod neortodoxným a „kreatívnym“ vedením LB Centrálnej banky, vrátane umelého (do súčasnosti formálne pretrvávajúcemu) fixovaniu nereálneho výmenného kurzu LBP voči USD, dlhodobo zakrývať to, že si žije „výrazne nad svoje možnosti“. Táto éra sa pod tlakom finančno-ekonomickej reality, v dôsledku protestov, „revolúcie“ z jesene 2019 a do istej miery aj symbolickým, tragickým výbuchom v bejrútskom prístave 4. 8. 2020, skončila.

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu Libanonu

Vývoz

Libanon vyváža a reexportuje najmä potraviny a nápoje (22 %), drahé kovy, drahokamy a polodrahokamy (20 %), kovy a kovové výrobky (12 %), elektrické stroje a zariadenia (11,0 %) a výrobky chemického priemyslu (11,0 %).

Dovoz

Hlavnými dovoznými komoditami sú minerálne výrobky/palivá, ropné produkty a minerálne oleje/ (22 %), potravinárske produkty, suroviny, obilniny a krmivá 19%, výrobky chemického a farmaceutického priemyslu (11 %), vozidlá (10 %), strojárske produkty a zariadenia (10 %).

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Libanonu

Medzi najdôležitejších dovozných partnerov (import) Libanonu patria štáty EÚ (40 %), USA (8,2 %), Turecko (7,3 %), Čína (6,6%), SAE (5,7 %), Rusko (3,4 %), Švajčiarsko (2,9) a Egypt (2,5%).

Najdôležitejšími vývoznými krajinami (export) Libanonu sú Švajčiarsko (26%) SAE (12,5 %), EÚ (11,8 %), Saudská Arábia (5,6 %) a Irak (3,5 %).

Najdôležitejšími obchodnými partnermi Libanonu medzi členskými štátmi EÚ sú Grécko, Francúzsko, Taliansko, Nemecko, Španielsko, Cyprus.

Zdroj: www.customs.gov.lb

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR

Obchodná výmena medzi SR a Libanom - 2013 – 2023 (tis. EUR)

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vývoz SR	40 055	26 843	35 951	41 740	30 169	18 378	25 502	18 078	11 510	20 572
Dovoz do SR	197	64	81	165	1 806	122	131	33,8	134	661
Obrat	40 252	26 907	36 032	41 905	31 975	18 500	25 633	18 111,8	11 644	21 894
Bilancia	39 858	26 779	35 870	41 575	28 363	18 256	25 371	18 044,2	11 376	19 911

Zdroj: ŠÚ SR

Pozn.: Podľa libanonských colných štatistík bol za r. 2021 LB export do SR 118 000 USD (!) a SK export do LB až 18 003 000 USD

Popri snahe o prienik na libanonský trh exportom slovenských výrobkov, sú aktuálne vcelku priaznivé podmienky aj pre hľadanie možností umiestniť na slovenskom trhu vybrané tovary a služby z Libanonu.

Hlavné komodity exportované zo SR do Libanonu podľa výšky finančného objemu a % podielu na celkovom vývoze:

- osobné automobily a motorové vozidlá
- hygienické výrobky bez bližšej špecifikácie
- elektrické stroje a zariadenia, meniče a transformátory
- kotly, stroje, prístroje a zariadenia
- papier, lepenka a výrobky z nich
- hliník, predmety z hliníka, okná, tieniaca technika
- nerastné oleje, palivá, mazivá, vosky
- optické a meracie prístroje, váhy, foto a lekárske prístroje
- oceľ, železo
- kaučuk a výrobky z neho, pneumatiky
- predmety zo železa a ocele
- sklo, predmety zo skla
- tabak, náhrady tabaku

Hodnotenie: Po dramatickom medziročnom prepade exportu v SR vyrábaných áut do LB (z 20,8 mil. € v r. 2017 na 6,9 mil. v r. 2018) a prechodnom zlepšení v r. 2019 (s 12,75 mil. € takmer 50% podiel na SK exporte), v r. 2020 tento segment už naplno zasiahla libanonská finančno-ekonomická kríza a pandémia COV-19. Zníženie exportu SK áut o polovicu, na sumu 6,57 mil.€, sa takmer zákonite, nepodarilo adekvátne kompenzovať iným sortimentom. Priaznivý rastový trend si síce zachoval export hygienických potrieb a pomôcok (servítky, tampóny, papier) produkovaný v SK závodoch (Ružomberok, Gemerská Hôrka, Slavošovce) patriacich pod nadnárodné spoločnosti (Mondi, Essity, SCA a SHP Group, no výpadok v dôsledku nižšieho predaja áut to nenahradilo.

Zmienení exportéri, podobne ako automobilové koncerny (KIA, PSA CitroenPeugeot, VW a Jaguar Land Rover), ale i výrobcovia elektroniky (Samsung), mazív, pneumatík (Continental-Matador), svoju obchodnú stratégiu v Libanone a BSV realizujú prostredníctvom svojich regionálnych zastúpení, ktorých väčšina, najmä po prepuknutí násilných protestov v Libanone v októbri 2019, svoje tunajšie pobočky zatvorila, resp. ich činnosť výrazne obmedzili. Tento stav potvrdzuje veľkú citlivosť SK exportu na aktuálne zhoršovanie sa globálneho ekonomického vývoja sprevádzaného stagnujúcim dopytom po niektorých typoch áut, z čoho vyplýva aj veľká 'zraniteľnosť' SK ekonomiky, pre jej prílišnú jednostrannú orientáciu na automobilový priemysel a výrobu komponentov. Navyše výroba niektorých modelov je nepriaznivo ovplyvňovaná výpadkami subdodávok komponentov, zvlášť čipov importovaných z Ázie. Evokuje to potrebu hľadania možností väčšej diverzifikácie slovenskej produkcie i exportu. Popri už zmienenej stabilnej položke SK vývozu do LB na úrovni už viac ako 5,5 mil. € (hygienické potreby) si miesto popredné miesto medzi SK exportnými komoditami zachovávajú strojárské výrobky, transformátory, kotly (SES Tlmače), lepenka (Mondi, Grafobal).

Zaujímavým a potenciálne priaznivým trendom, dokumentujúcim snahu SK exportérov o diverzifikáciu, je nárast počtu exportných položiek, aj keď zatiaľ s relatívne nízkymi objemom vývozu. Ten by výhľadovo, v strednodobom horizonte, v závislosti od zlepšovania resp. stabilizácie ekonomického vývoja v Libanone, mohol postupne rásť. Zmieniť možno napr. firmu Maxsport (vyrába a exportuje bio-proteínové tyčinky a výživové doplnky, do r. 2020 prítomní v maloobchodnej sieti vrátane Spinneys a Carrefour), Mtech (tieniaca technika, žalúzie), SolarisSeven/zastúpenie v LB: SOLARIS seven Lebanon s.a.r.l.. Kasr Noura Street NAS Center/ (produkuje okná, interiérová aj exteriérová okenná technika, baliace a vstrekovacie stroje, lisy) – firma so zastúpením priamo v Libanone.

Hlavné komodity importované z Libanonu do SR podľa výšky finančného objemu:

- ovocie, orechy, časti citrusových plodov-sušené
- kozmetické výrobky, voňavky, silice
- zelenina, hľuzy, korene
- odevy a doplnky
- elektrické stroje a prístroje
- rôzne jedlé produkty
- hračky
- výrobky z kameňa, sadry

Hodnotenie: Po tom, čo zo štatistík vypadla jediná významnejšia položka LB exportu do SR – medený odpad a šrot (v roku 2017 za 1,73 mil. €, čo predstavovalo až 97,6% podiel na celkovom vývoze), sa úroveň libanonského vývozu dostala v ostatných rokoch doslova do minimalistických čísel.

Export Libanonu, 6 miliónovej krajiny so značným exportným potenciálom, mnohoročnými skúsenosťami, pri nespornom talente a obchodným duchu Libanončanov, je na úrovni 33 8000 € (!), čo absolútne nezodpovedá možnostiam zahraničného obchodu v relácii SK - LB.

Aktuálna je preto pre obe strany, no zvlášť pre libanonských partnerov, úloha hľadať riešenie tohto neuspokojivého stavu. Lepší prienik a uplatnenie libanonskej produkcie na trhoch EÚ vrátane SR by totiž zákonite, aspoň čiastočne mohlo znížiť závislosť krajiny na podpore medzinárodného spoločenstva a zahraničných donorov, vrátane početnej libanonskej diaspóry.

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

---

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Obchodné rokovanie si v arabských krajinách vrátane LB, vyžaduje dobrú prípravu a trpezlivosť. Libanonci sú rodení obchodníci a rokovania s nimi sú príjemné, treba však byť opatrný. Sami o sebe tvrdia, že nie sú Arabi, ale Libanonci. Majú vystupovanie európskych obchodníkov, čo môže viesť k záveru, že partneri chcú uzatvoriť obchod bez zbytočných prieťahov a navrhnúť ceny, za ktoré chcú zrealizovať obchod. Je však potrebné, ako v celom arabskom svete, začať s vyššími cenami a postupne spúšťať. Pri rokovaní je potrebné zachovať pokoj, pozorne si vypočuť argumentáciu partnerov. Na rokovania treba byť vyzbrojený dobre pripravenými argumentmi a

vedomosťami o tovare a cenách na svetových trhoch, ktoré budú predmetom rokovania.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Libanonský trh napriek súčasným obrovským problémom môže byť do budúcnosti opäť perspektívnym odbytkom pre rôzne druhy tovarov, služieb a investícií, ktoré by sa výhľadovo mohli aj reexportovať do iných, najmä arabských krajín. LB je krajina, ktorá svoje HDP vytvára donedávna najmä službami (bankovníctvom, obchodom a turistickým priemyslom). Hoci predstavuje malý trh, s ohľadom na svoju nerozvinutú výrobu má tak predpoklady pre odbyt spotrebného tovaru ale i potravín. V tejto súvislosti však treba pripomenúť, zvlášť v momentálnej situácii krajiny, silnejúci tlak na ceny, jednak pre pokles kúpyschopnosti Libanončanov, ale aj pre konkurenciu tak zo susedných arabských krajín a Turecka, ale aj ďalších krajín EÚ, USA Ázie, najmä z Číny.

Stavebný boom z ostatných rokov sa postupne spomaľuje, no stále pre slovenské spoločnosti poskytuje možnosti exportu rôznych strojov využiteľných v stavebníctve, materiálov a ďalších výrobkov so vzťahom k výstavbe a vybaveniu domácností a turistických zariadení.

Ďalšími perspektívnymi komoditami vývozu sa javia stroje využiteľné v potravinárskom priemysle, cestné vozidlá, náhradné diely pre rekonštrukciu energetických zariadení, generátory, živý dobytok, výrobky zo železa a ocele.

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Libanonskom trhu je potenciál pre uplatnenie ekologických technológií, najmä v oblasti odpadového hospodárstva. Ako u všetkých investičných projektov i v tomto prípade je podmienkou účasti na kontrakte víťazstvo v tendri (často v konzorciu s libanonským partnerom) financovanom svetovými donormi - úvery Svetové banky, Kuvajtského rozvojového fondu, Islamskej rozvojovej banky, Japonska, USA, Kanady, ale i z krajín EÚ, najmä z Francúzska a z prostriedkov /11 mld. USD / vyčlenených na pomoc Libanonu na donorskej konferencii CEDRE, Paríž, 6.4. 2018 Paríž. Tie sú však, podobne ako východisko zo súčasnej hlboknej finančno-hospodárskej krízy, podmienené dlho odsúvanými reformami, znížením korupcie a plytvania.

V prípade veľkých investičných projektov je tiež spravidla požadované prevádzkovanie formou B.O.T. alebo B.O.O.T.

Pri niektorých komoditách (napr. sklo, papier, materiály pre zubné lekárstvo a i.) býval Libanon tranzitnou krajinou pre reexporty do ďalších oblastí regiónu (Sýria, Jordánsko, Irak). To isté platí aj pre mliečne výrobky, ktorých sa do Libanonu dovážalo veľké množstvo, najmä z európskych krajín - všetko nad hranicu potenciálnej vlastnej spotreby. V mnohých oblastiach importu už existujú zabehnuté praktiky a vytvorené siete, ktoré výrazne kontrolujú prevažnú časť trhu.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Bejrútske letisko sa nachádza neďaleko centra mesta (20 min. autom/taxíkom). Do Bejrútu v minulosti lietalo viacero svetových leteckých spoločností. Letiskové poplatky bývajú zahrnuté v cene letenky a pri vstupe do krajiny nie je nutné preukázať sa platným vstupným vízom, ktoré je možné získať bezplatne priamo na letisku v Bejrúte.

Cestujúci musia imigračné úrady informovať o mieste svojho pobytu v krajine, aby ich bolo možné kontaktovať.

V cestovnom doklade nesmie byť žiadna pečiatka Izraelu, v opačnom prípade je vstup osobe do Libanonu odopretý.

Ceny taxíkov sú prijateľné. Je možné prenajať si osobné auto za predpokladu, že cudzinec vlastní medzinárodný vodičský preukaz. Upozorňujeme však na chaotickú i nebezpečnú jazdu miestnych vodičov na všetkých cestách, no najmä v rušných mestách. V LB sa jazdí vpravo tak ako v SR.

Zimný i letný čas v Libanone je o 1 hodinu posunutý vpred oproti času platnému v SR. V LB sa pracuje 6 dní v týždni – v piatok a v sobotu spravidla iba dopoludnia, nedeľa býva voľná, no väčšina obchodov a reštaurácií je otvorených, pokiaľ ich prevádzka nie je upravená aktuálnym nariadením súvisiacim s pandemiou.

V období Ramadánu mnohé úrady a podniky končia okolo 15,00 hod. a obmedzená býva aj denná prevádzka reštauračných zariadení. Pri plánovaní pracovných stretnutí a rokovaní s partnermi v moslimských krajinách je nutné rátať, že v období Ramadánu je funkčnosť úradov a inštitúcií znížená.

Ubytovať sa možno v hoteloch rôznych kategórií. K najlepším patria Four Seasons, Le Gray, Phoenicia, Hilton, Movenpick, Rotana, Raddisson Blu Martinez, Ramada. (Viaceré hotely využívajú, že do krajiny zatiaľ smeruje menej turistov a nemajú vyčlenené kapacity, na uskutočnenie rozsiahlejších opráv spôsobených explóziou, ku ktorej došlo 4. 8. 2020 v Bejrúte.) Ceny za ubytovanie sa pohybujú okolo 100 USD.

V prípade úrazu a ochorenia je cudzincom poskytovaná prvá pomoc, aj základné ošetrovanie. Zdravotnícke služby sú na dobrej úrovni, vyžaduje sa však za lekárske zaplatiť na mieste buď prostredníctvom medzinárodného zdravotného poistenia a v hotovosti. Libanonský medzinárodný telefónny kód je +961, volací kód Bejrútu je 01. Elektrický prúd 220 V, 50 Hz.

Prvá pomoc	140 alebo (05) 921 675
Polícia	112 alebo (01) 752 428/9
Hasiči	175 alebo (01) 445 300
Americká univerzitná nemocnica	(01) 350 000
Bejrútske letisko	(01) 628 000 až 009

e) praktické linky

https://www.mzv.sk/web/beirut	- Veľvyslanectvo SR v Libanone, Iraku, Jordánsku a Sýrii
www.lebanongovernment.org	- Government of Lebanon
www.foreign.gov.lb	- Ministry of Foreign Affairs
www.finance.gov.lb	- Ministry of Finance
www.ministryinfo.gov.lb	- Ministry of Information (Media)
www.customs.gov.lb	- Lebanese Customs
www.portdebeyrouth.com	- Port of Beirut
www.beirutairport.gov.lb	- Beirut Rafic Hariri International Airport
www.idal.com.lb	- Invest in Lebanon
www.rebuildlebanon.gov.lb	- Rebuild Lebanon
www.cdr.gov.lb	- Council for Development
www.lebanon-industry.com	- Directory of Export & Industrial Firms in Lebanon
www.institutdesfinances.gov.lb	- Basel Fulihan Institute of Finance

www.sfi.org.lb

<http://ali.org.lb/english/>

www.opl.org.lb

www.oea.org.lb

www.bba.org.lb

www.cdr.gov.lb

www.cas.gov.lb

- Syndicate of Lebanese Food Industrialists
- Association of Lebanese Industrialists
- Syndicate of Lebanese Pharmacists
- Syndicates of Lebanese Engineers and Architects
- Syndicate of Lawyers in Lebanon
- Council of Development and reconstruction
- Central Administration of Statistics

f) Veľvyslanectvá – kontaktné údaje:

Lebanese Embassy in Vienna, Austria

Oppolzergasse 6/3

1010 Wien, Austria

Tel.: (+43) (1) 533 88 21 - 22

Fax: (+43) (1) 533 49 84

Email : embassy.lebanon@inode.at

Embassy of the Slovak Republic in Beirut

Tabco Bldg. 4th Floor,

Omar Daouk Street, Minet El Hosn, Beirut, Lebanon

Tel: + 961 1367 422

Fax: + 961 1367 423

E-mail: embassy.beirut@mzv.sk

www: mzv.sk/beirut

Honorárny konzulát Slovenskej republiky v Libanone

Blanche Neige Bldg. 2nd Fl.

Australia Str., Rawche, Beirut, Lebanon

Tel. + Fax : +961 1 861069

Mail: consul.samirdoumet@gmail.com

Aktualizácia 31. 5. 2023